

Prečo sa Európa bojí prisťahovalcov?

Ivan Lesay

Bez zveličenia možno povedať, že ľudské dejiny sú dejinami migrácie. Od nepamäti sa sťahujú jednotlivci, kmene, národy, presúvame sa na menšie i väčšie vzdialenosti, niekedy viac, niekedy menej dobrovoľne. Rovnako ale môžeme skonštatovať, že migrácia nebola vždy jav bezproblémový. Ako v minulosti, tak aj dnes sa stretneme s názormi, podľa ktorých je imigrácia hrozbou.

Na Slovensku a v okolitých postkomunistických krajinách zatiaľ proti-imigrantská rétorika až tak nepôsobí – tunajší extrémisti svoje frustrácie obracajú skôr na Rómov. V západnej časti kontinentu ale hlasy proti prisťahovalcom silnejú – holandská Strana slobody, rakúska Strana slobody, Britská národná strana, či Dánska ľudová strana získavajú čoraz viac bodov práve vďaka šíreniu nenávisti voči imigrantom.

Strach a neistota z nepoznaného a cudzieho je ľudom akiste vlastná. Rovnako ale mávame z nových podnetov osôh. Je to otázka voľby a prístupu. Problémom extrémistov je, že v ľuďoch podporujú tú temnejšiu stránku a žijú v nich iracionálne vášne a obavy. Ešte väčším problémom ale je, že sa pri tom uchylujú k manipulácii s faktami a k prezentácii skresleného pohľadu na skutočnosť.

V Európanoch sa napríklad živí dojem, že migrácia je akási historická výnimka a že normálne je prežiť celý život na jednom mieste. Prisťahovalci sa potom prezentujú ako špekulanti a lenivci, ktorí si útek do krajín pohodlia a blahobytu volia ľahšiu cestu životom.

Ľudia ale migrujú v podstate neustále už od kamennej doby. V niektorých bohatých krajinách je migrácia dokonca súčasťou nedávnych dejín – USA či Austráliu pokojne možno označiť za krajiny, ktoré tvorili a formovali prisťahovalci.

Aj keď Európa je z tohto hľadiska pomerne usadenou spoločnosťou, aj tu je migrácia každodennou skutočnosťou. Je bežné, že ľudia sa sťahujú za lepším – za prácou či za priaznivejšími podmienkami. Migrujeme zo štátu do štátu, z vidieka do miest, z chudobnejšej periferie miest do mestských centier.

Migrácia je teda celkom normálny jav a migranti vo väčšine prípadov určite nie sú špekulanti. Často utekajú pred útlakom či terorom, ešte častejšie z absolútnej mizérie. Rozhodnutie opustiť vlasť, rodinu a svoje prostredie ale aj tak nie je vôbec jednoduché. Vyžaduje si mimoriadnu odvahu a motiváciu – v hre sú často dlhoročné úspory celej rodiny. Prisťahovalec tak nesie bremeno veľkej zodpovednosti.

Ďalším obľúbeným mýtom extrémistickej propagandy je, že ak sa prisťahovalci zamestnajú v cieľovej krajine, oberajú o pracovné miesta miestnych a prispievajú k zvýšeniu nezamestnanosti. Rovnako sa môže stať, že si zamestnanie nenájdu. V oboch prípadoch sú ale podľa extrémistickej mytológie záťažou pre sociálne a daňové systémy krajín EÚ.

Faktom ale je, že vplyv prisťahovalectva na mieru nezamestnanosti je nepatrný resp. nejednoznačný. Najčastejšie sa totiž prisťahovalci uchádzajú o pracovné miesta, ktoré miestni buď nemôžu alebo nechcú obsadiť. Medzi prisťahovalcami a domácimi je tak

zriedkakedy priama konkurencia – na pracovnom trhu sa skôr dopĺňajú ako nahradzujú.

Podľa správy Medzinárodnej organizácie pre migráciu z roku 2005 v západnej časti Európy je hneď niekoľko kategórií zamestnaní, ktoré vyššie spomenuté pravidlo potvrdzujú. Domáci sa napr. často vyhýbajú tzv. náročným, špinavým a nebezpečným povolaniam. Bežne ich teda obsadzujú prisťahovalci.

Imigranti ďalej veľmi málo, ak vôbec, konkurujú miestnym pracujúcim v oblasti rastúceho sektora služieb. Starostlivosť o deti a seniorov, upratovanie domácností a kancelárií, donáška pizze, či sezónne práce v turizme, stavebníctve a poľnohospodárstve sú príkladom nekonfliktného vzťahu prisťahovalcov a domácich pracujúcich na trhu práce.

Iným súvisiacim predsudkom je tvrdenie, že ak aj zvýšený počet imigrantov neprispieva k nezamestnanosti, smeruje k znižovaniu miezd v cieľovej krajine. Prevažná väčšina ekonómov je však zajedno v tom, že prisťahovalci vo všeobecnosti môžu skôr prispievať k rastu produktivity prijímajúcej krajiny, a tak i k rastu miezd všetkých pracujúcich, vrátane domácich obyvateľov.

K produktivite imigranti prispievajú práve spomínaným dopĺňaním lokálnych zamestnancov na trhu práce. Podľa správy Rady ekonomických poradcov Bieleho domu z roku 2007 približne 90 percent domácich pracujúcich sa v dôsledku prisťahovalectva tešilo rastu miezd. Tento prínos sa vyčíslil na 30 až 80 miliárd dolárov ročne.

V Európe sú vyčíslené dopady nie až také pozitívne, ale na druhej strane ani negatívne. Citovaná správa odkazuje na jednu štúdiu, podľa ktorej bol vplyv migrácie na výšku miezd veľmi mierne negatívny (-0,3 až -0,8 %), ale aj na inú, ktorá reportovala mierny nárast miestnych miezd, a to najmä v sektore vysoko kvalifikovanej práce.

Ak sú medzi domácimi a imigrantmi dokumentované konfliktné vzťahy, tak v neprospech imigrantov. Keď niekoho nezamestnajú resp. prepustia v čase krízy, tak to bude skôr prisťahovalec. Imigranti navyše v porovnateľných pracovných pozíciách zarábajú menej, než lokálna pracovná sila. A hoci to môže byť aj v dôsledku nižšej kvalifikácie, dokumentovaných je až primého prípadov diskriminácie voči cudzincom.

Zneužívanie sociálnych systémov členských krajín EÚ je ďalšia vlastnosť, ktorá sa imigrantom často pripisuje. Šíria sa fámy, že ľudia z rozvojových krajín v Európe čerpajú viac sociálnych dávok, než odvedú na odvodoch alebo daniach. Extrémisti ich často označujú za príživníkov.

Skutočnosť je však omnoho komplexnejšia a svedčí skôr v neprospech spomenutých tvrdení. V mnohých analyzovaných prípadoch sa totiž zistilo, že imigranti viac prispievajú do sociálnych a daňových systémov, než z nich čerpajú.

Štúdia britského ministerstva vnútra vypočítala, že v období rokov 1999 a 2000 prisťahovalci prispeli na daniach o 2,5 miliardy libier viac, než dostali vo forme

benefitov. Analýza Medzinárodnej organizácie práce odhalila, že obyvatelia narodení v zahraničí odviedli do štátneho rozpočtu o desať percent viac, než z neho vyčerpali a keby ich nebolo, tak by sa buď zvyšovali dane, alebo škrtali verejné služby.

Navyše sa často stáva, že kvôli strachu z odhalenia totožnosti nezdokumentovaní imigranti prispievajú dokonca viac, než musia. Napríklad si neuplatňujú nárok na refundáciu daní. Alebo využívajú menej služieb, než na koľko majú nárok vzhľadom na svoju priemerne vyššiu mieru chudoby a sociálneho vylúčenia. Treba tiež dodať, že ich nároky sú často už zo zákona aj tak veľmi obmedzené v porovnaní so zvyškom spoločnosti.

Situácia v oblasti tzv. odkázanosti na sociálny systém sa líši v závislosti od konkrétnej krajiny. Napríklad v Rakúsku, Belgicku, Dánsku, či Francúzsku je podľa všetkého „sociálna závislosť“ prisťahovalcov o niečo vyššia, než u miestneho obyvateľstva. Na druhej strane ale v Nemecku, Španielsku, Veľkej Británii, alebo Grécku je odkázanosť na sociálny systém u imigrantov približne rovnaká alebo nižšia.

V stručnosti teda možno zhrnúť, že napriek propagande existuje skutočne minimum dôvodov, prečo by sa Európa mala stavať voči prisťahovalcom nepriateľsky. Skutočným nepriateľom Európanov sú politické sily, ktoré stavajú na primitivizme a nenávisti. Dôsledky štvavej kampane totiž môžu starý kontinent bolieť intenzívne a dlho.

Vyšlo v týždenníku Žurnál č. 46/2009.